

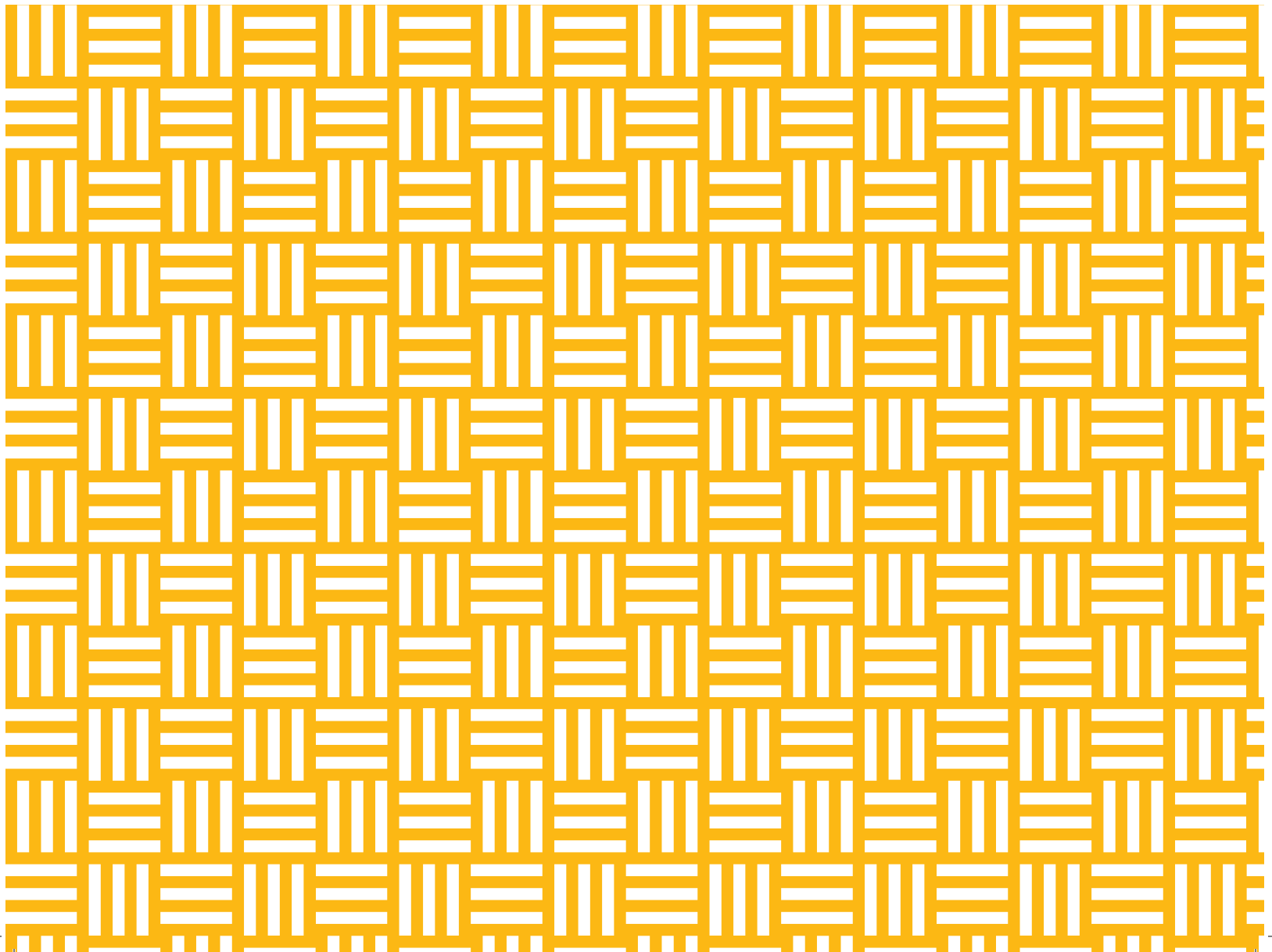
Regionalna platforma Zapadnog Balkana za zastupanje
slobode medija i bezbjednosti novinara
Western Balkan's Regional Platform for Advocating
Media Freedom and Journalists' Safety

This project is funded by
The European Union

BOSNA I HERCEGOVINA

Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara

BOSNA I HERCEGOVINA Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara

**autor Rea Adilagić
decembar, 2017**

Naslov u originalu

BOSNIA AND HERZEGOVINA Indicators on the level of media freedom and journalists' safety

Izdavač

BH Novinari

Autorica

Rea Adilagić

Lektorica

Amela Šehović

Dizajn

Media Biro d.o.o.

Objava dostupna na

www.safejournalists.net

Ova publikacija je urađena uz finansijsku pomoć Evropske unije i Ministarstva kulture i informisanja Bosne i Hercegovine. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Udruženja BH Novinari i autora publikacije, i ni pod kojim okolnostima se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije i Ministarstva kulture i informisanja Bosne i Hercegovine.

Content

Rezime	7	B Položaj novinara u redakcijama, profesionalna etika i stepen cenzure	19
Cilj projekta i metodologija istraživanja	7	B.1. Da li se ekonomski položaj novinara zloupotrebljava sa ciljem ograničavanja njihovih sloboda?	20
(A) Pravna zaštita medijskih i novinarskih sloboda	8	B.2. Koliki je stepen uredničke nezavisnosti privatnih medija od vlasnika medija i upravnih organa?	20
(B) Položaj novinara u redakcijama, profesionalna etika i stepen cenzure	9	B.3. Koji je nivo uredničke i novinarske nezavisnosti u javnim servisima?	21
(C) Sigurnost novinara	9	B.4. Koji je nivo uredničke i novinarske nezavisnosti u neprofitnim medijima?	21
Generalne preporuke:	10	B.5. Koliku slobodu imaju novinari u procesu izvještavanja?	22
Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara	11	C Sigurnost novinara	23
Pravna zaštita medijskih i novinarskih sloboda	12	C.1 Statistika o sigurnosti i nekažnjivosti	24
Položaj novinara/ki u redakcijama, profesionalna etika i nivo cenzure	12	C.2 Da li državne institucije i politički akteri preuzimaju odgovornost za zaštitu novinara?	24
Sigurnost novinara	12	C.3 Da li krivični i građanski pravosudni sistem efikasno rješavaju slučajeve prijetnji i nasilja nad novinarima?	24
A Pravna zaštita medijskih i novinarskih sloboda	13	Prilozi	26
A.1 Da li nacionalna legislativa pruža garancije za slobodu medija i da li ih efikasno provodi u praksi?	14	Lista intervjuiranih	26
A.2 Da li zakoni o kleveti utrokuju strah među novinarima?	15	Bibliografija	27
A.3 Da li postoji dovoljan stepen pravne zaštite političkog pluralizma u medijima prije i tokom izborne kampanje?	16	Zakoni i drugi pravni akti	28
A.4 Da li je sloboda novinarskog rada i udruživanja novinara garantirana zakonom?	17	Publikacije	28
A.5 Koji je stepen pravne zaštite novinarskih izvora?	17	Knjige	29
A.6 What is the level of protection of the right to access to information?	18	Online članci	29
		Web stranice	30
		Članci iz elektronskih novina	30

Cilj projekta i metodologija istraživanja

Ovaj izvještaj predstavlja rezultate drugog istraživanja provedenog u okviru regionalnog projekta "Regionalna platforma za zagovaranje slobode medija i sigurnosti novinara u Zapadnom Balkanu"¹, koji implementiraju nacionalna udruženja novinara u Bosni i Hercegovini, Kosovu, Makedoniji, Srbiji i sindikat u Crnoj Gori. Ovaj izvještaj je nastavak polazne studije, koja je detaljnije predstavila zakonodavstvo, socio-ekonomsku i političku situaciju u pogledu medijskih sloboda i sigurnosti novinara i koja je identificirala ključne izazove i preporuke za novinarske asocijacije i ostale zainteresirane aktere.² Glavni cilj drugog istraživanja je utvrditi nova dešavanja i napraviti poređenje sa nivoom medijskih sloboda i sigurnosti novinara identificiranih 2016. godine.

Drugo istraživanje provela je Rea Adilagić, na osnovu zajedničke metodologije koja je razvijena za svih pet zemalja. Sljedeće metode su korištene za prikupljanje i analizu podataka:

- Analiza kvalitativnih dokumenata (Qualitative Documents Analysis – QDA): istraživačke studije i analize koje su sačinile druge istraživačke organizacije, akademije, nevladine organizacije, individualni istraživači; zvanični dokumenti koje su radile javne institucije (zakonski akti, podzakonski akti, strategije, godišnji izvještaji, zapisnici sa sastanaka, saopćenja za javnost i dr.) i medijsko izvještavanje (tekstovi, članci, novinski izvještaji i drugi objavljeni materijal).
- Kvalitativni intervjui – njih 7 (novinari, pravnici, medijski eksperti, predstavnici javnih institucija ili nevladinih organizacija)
- Zvanični statistički podaci traženi od javnih institucija ili prikupljeni sa dostupnih web-stranica ili iz drugih objavljenih izvora.

¹ Projekt je finansirala Evropska komisija u okviru "Programa za civilno društvo i medije 2014–2015", Podrška regionalnim tematskim mrežama organizacija civilnog društva.

² Udruženje/Udruga "BH novinari", Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara (Bosna i Hercegovina), Sarajevo: Udruženje/Udruga "BH novinari", 2016.

(A) Pravna zaštita medijskih i novinarskih sloboda

Generalno je stanovište medijskih stručnjaka da je bosanskohercegovačka medijska legislativa kvalitetna. Problem se ogleda u lošoj implementaciji ovog zakona. Medijskoj legislativi u Bosni i Hercegovini nedostaje zakon o transparentnosti medijskog vlasništva. Donošenje ovog zakona stvorilo bi podlogu za bolje razumijevanje uređivačke politike. Trenutni način finansiranja medija je skoro pa potpuno netransparantan. Pored toga, 2017. godine zabilježen je porast govora mržnje, najviše na internetskim portalima.

U Bosni i Hercegovini djeluje Regulatorna agencija kao nadležna institucija za reguliranje emitterskih i javnih telekomunikacijskih mreža i usluga. Za bosanskohercegovačku medijsku scenu, veliki je problem što se generalni direktor ove agencije bira po političkoj liniji, čime se od nezavisnih institucija stvaraju zavisne. Zakonodavstvo kojim se uređuje rad javnog sistema Bosne i Hercegovine je neefikasno. Već duži niz godina, postoje inicijative da se, pored postojeća tri javna servisa, formira i treći, hrvatski javni servis u Bosni i Hercegovini. Pored ovoga, javni servis Bosne i Hercegovine je pred bankrotom. Proizvodnja programa je ograničena i ne postoji politička volja za izmjenu zakona kako bi se našlo rješenje za spas državne javne televizije od potpunoga kraha. (A1)

Kleveta je primarno regulirana zakonima o zaštiti od klevete na entitetskim nivoima i na nivou Brčko distrikta. Na godišnjem nivou se podnese prosječno 100 tužbi za klevetu. S obzirom na pravosuđe, koje nije nezavisno, u ovim situacijama postoji ogroman strah među novinarima. Tužbe za klevetu protiv novinara doživljavaju se i kao sredstvo pritiska na medije. Tužbe i prijetnje novinarima u manjim lokalnim zajednicama pogotovo imaju obeshrabrujući efekt na novinare. Učestala je pojava i da javne ličnosti preko medija najavljuju tužbe, iako do tužbi nikada i ne dođe, ili odustanu od tužbi. Nema sumnje da je i ovo dio poruka i prijetnji novinarima i medijima. Dio odgovornosti za veliki broj tužbi je i na novinarima koji ne poštuju etičke standarde novinarstva. (A2)

U bosanskohercegovačkoj legislativi predviđa se pravedno, profesionalno i stručno izvještavanje i poštivanje pluralizma. Govor mržnje u medijima je smanjen, iako još uvijek postoje primjeri nekih drugih oblika neprimjerenoga govora u javnom prostoru. Ono što zabrinjava su svakako slučajevi zagovaračkog izvještavanja u nekim medijima, odnosno tendencija da se o nekim subjektima izvještava s pozitivni(ji)m uklo- nom u odnosu na druge.

Većina građana je svjesna svojih političkih afiniteta i političkih afiniteta medija koje prate. Konstantnim praćenjem medija građani postaju svjesni koji mediji simpatiziraju koje stranke. Ovo se naročito ističe kod javnih lokalnih medija, koji su osuđeni na finansijsku pomoć skupština kao osnivača, te na uplitanje lokalnih vlastodržaca u izbore direktora i urednika u ovim medijima. (A3)

Zakonodavstvom u BiH garantiran je slobodan rad za sve radnike, uključujući i novinare. Zakoni o radu predviđaju mogućnost sindikalnog udruživanja radnika. Unutar javnog BHRT servisa djeluju dva sindikata, koja, nažalost, prema navodima predsjednika oba sindikata, ne saraduju dovoljno. Osim ova dva sindikata, postoji i Sindikat grafičkih izdavača i medijskih radnika, u koji je učlanjeno oko 350 novinara iz cijele Bosne i Hercegovine. Novinari u privatnim medijima se ne osjećaju slobodno da se sindikaliziraju, smatrajući da osnivači ovih medija ne gledaju blagonaklono na sindikalizaciju. Veliki je broj novinara koji nemaju odgovarajuće ugovore. (A4)

Novinar ima pravo, a i obavezu, da ne otkriva identitet svog izvora. Zaštita novinarskih izvora jedan je od ključnih temelja slobode medija. Zakoni čak propisuju da novinar u svrhu zaštite izvora informacija ne može biti saslušan kao svjedok u krivičnom postupku. Ipak, nedostaje dio zakonskih rješenja iz ovih oblasti. Ali, ipak, ukoliko prihvatimo činjenicu da je javni interes glavna vodilja novinarskog rada, anonimnost izvora se garantira samo u slučaju kada novinar provjeri sve ostale mogućnosti da dođe do informacije. (A5)

U 2017. godini Ministarstvo pravde BiH donijelo je Prednacrt Zakona o slobodi pristupa informacijama, koji nije bio u skladu sa međunarodnim standardima, koji nalažu da se test javnog interesa provodi ne samo u izuzetnim situacijama, već svaki put kada je potrebno utvrditi balans između prava na pristup informacijama i ograničavanje pristupa zbog zaštite drugih prava. Članice civilnog društva dostavile su pismo Ministarstvu pravde zahtijevajući da se navedeni Prednacrt povuče na doradu. Novinari u Bosni i Hercegovini koriste pravne procedure sa ciljem prikupljanja informacija od javnih institucija. Čekanje od 15 dana, kako je propisano trenutnim Zakonom o slobodi pristupa informacijama, na dostavljanje informacije koja je odmah dostupna za svakodnevno novinarsko izvještavanje je predugo. (A6)

(B) Položaj novinara u redakcijama, profesionalna etika i stepen cenzure

---

Zakoni o radu na entitetskom nivou sadrže odredbe koje bi trebale pružiti djelotvornu zaštitu ljudskih prava i sloboda. Međutim, problem u praksi predstavlja primjena zakona, uz svakodnevno kršenje osnovnih prava zaposlenika. Ekonomska nesigurnost je najčešća forma pritiska na novinare. Mehanizmi koji se pri tome koriste su: „rad na crno“, honorarni rad, strah od otkaza itd.

Ovo se odnosi i na privatne, ali i na javne medije. Najkritičnije su okolnosti u lokalnim medijima. Na biroima za zapošljavanje u Bosni i Hercegovini trenutno zaposlenje u struci traži i čeka najmanje 1.168 medijskih radnika, od čega 1.128 novinara i komunikologa, i još 40 kandidata za posao u srodnim medijskim oblastima kao što su menadžeri za odnose s javnošću i medije, savjetnici za odnose s javnošću i menadžeri poslovnih komunikacija. Vlada mišljenje da loši uvjeti za rad utječu i na kvalitet novinarstva. Da su plaće veće i okolnosti za rad bolje, to bi pozitivno utjecalo na novinarstvo. (B1)

Sloboda medija je utemeljena na finansijskoj nezavisnosti. Poželjan obrazac finansijske nezavisnosti podrazumijeva da jedan medij ima više malih oglašivača, što mu omogućuje slobodnije provođenje uređivačkih principa. Mediji sami sebe u predizbornim kampanjama proglašavaju kvalitetnim jer prave debate sučeljavaju kandidata. Međutim, sa druge strane, vidno je da dobivaju novac za to. To se može primijetiti ako analiziramo medije – odjednom se u dnevnicima, emisijama, počne pojavljivati neki akter kojeg taj medij ranije nije pratio. (B2)

Javni servisi rade u interesu političkih elita, a ne javnosti, posebno kada je riječ o entitetskim emiterima. Upravljačka struktura u javnim servisima bira se po političkoj liniji, što onemogućuje funkcioniranje uredničke i novinarske nezavisnosti. U Bosni i Hercegovini ne postoje razvijene politike za medije niti jasno utvrđeni modeli finansiranja medija iz javnih budžeta. Finansiranje javnih kantonalnih i lokalnih medija ovisi o samovolji lokalnih vlasti i ono nije zasnovano na relevantnim kriterijima. (B3)

U Bosni i Hercegovini sve više se pojavljuju neprofitni online mediji. Radi se o medijima koje uspostavljaju organizacije civilnog društva i koje finansiraju uglavnom strani donatori. Nekoliko tih medija predstavlja najznačajnije proizvođače sadržaja u određenim oblastima. (B4)

Cenzura je prisutna, ali ne toliko koliko autocenzura. Naime, cenzura je prisutna dovoljno da bi se odrazila na autocenzuru novinara. Među novinarima se već unaprijed zna šta je „dozvoljeno“, a šta nije. To su nepisana pravila koja se prenose s koljena na koljeno. Na taj način, dobar dio medija opstaje zbog informacija koje ne plasiraju. (B5)

(C) Sigurnost novinara

Prema podacima Linije za pomoć novinarima, do kraja 2017. godine zabilježen je četrdeset i jedan napad na novinare. (C1)

Državne institucije i politički akteri ne preuzimaju odgovornost za zaštitu novinara. Čak suprotno, političari su često ti koji napadaju novinare. Razlozi za ove napade su pozitivniji primjeri izvještavanja novinara koji političarima ne odgovaraju. Ovi napadi najčešće ne budu sankcionirani. (C2)

U Bazi podataka za rad na predmetima u pravosuđu (CMS) ne postoje nikakve mogućnosti kako bi se evidentirali predmeti koji se isključivo odnose na prijetnje ili napade na novinare u Bosni i Hercegovini. Postoji opći konsenzus da je nedovoljno pažnje posvećeno unapređenju kapaciteta i uvjeta rada tužilaštava u Bosni i Hercegovini. Kako je konstatirano i u statističkim pokazateljima iz godišnjeg izvještaja Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, tužilaštva se i dalje suočavaju sa velikim brojem neriješenih predmeta u radu. (C3)

Generalne preporuke:

- donošenje zakona o transparentnosti medijskog vlasništva kako bi se zakonski regulirala transparentnost vlasništva nad medijima i finansiranje medija
- osigurati efikasniju implementaciju prakse Evropskog suda za ljudska prava u domaće pravosuđe u slučajevima klevete, s krajnjim ciljem smanjivanja broja tužbi za klevetu koje protiv novinara podnose političari
- unapređenje kapaciteta inspekcije rada i sudova u procesuiranju i sankcioniranju kršenja radnih prava
- zakonski regulirati sistematska i redovna istraživanja i analize radnih uvjeta novinara, te stepen poštivanja radnih prava zaposlenih u medijima
- nastaviti sa jačanjem svijesti novinara o važnosti sindikalnog udruživanja
- dugoročno riješiti pitanje finansiranja javnih servisa i osigurati političku nezavisnost javnih servisa
- unapređenje CMS sistema na način da se napadi na novinare i sudski procesi protiv novinara vode kao posebna kategorija
- osigurati adekvatniju zaštitu novinara kroz izmjene krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini

Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara

Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara na Zapadnom Balkanu urađeni su za specifične potrebe i ciljeve novinarskih udruženja za zagovaranje većih medijskih sloboda u njihovim zemljama i bolje uvjete i slobodu novinarskog rada. U posljednjih nekoliko godina, nekoliko međuvladinih i međunarodnih organizacija usvojilo je smjernice o metodologiji za komparativnu procjenu medijskih sloboda i sigurnosti novinara u različitim zemljama. Među najpoznatijim odrednicama ili metodologijama su one koje su objavile sljedeće organizacije:

- Vijeće Evrope: **Indikatori za medije u demokratiji**³
- Evropska komisija
- UNESCO: **Indikatori medijskog razvoja (MDI)**⁴ i **Indikatori sigurnosti novinara: Nacionalni nivo**⁵
- USAID – IREKS: **Indeks održivosti medija**⁶
- Freedom House: **Anketa o slobodi štampe**⁷
- BBC World Service Trust: **Inicijativa za razvoj medija u Africi**⁸
- Komitet za zaštitu novinara: **Nasilje nad novinarima**⁹
- Reporteri bez granica: **Svjetski indeks slobode štampe**¹⁰

3 Dostupno na: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17684&lang=en>

4 Dostupno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001631/163102e.pdf>

5 Dostupno na: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/images/Themes/Freedom_of_expression/safety_of_journalists/JSI_national_eng_20150820.pdf

6 Dostupno na: <https://www.irex.org/resource/media-sustainability-index-msi-methodology>

7 Dostupno na: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press-2015/methodology>

8 Dostupno na: http://downloads.bbc.co.uk/worldservice/trust/pdf/AMD/AMD_summary_Report.pdf

9 Više na: <https://www.cpj.org/>

10 Dostupno na: <https://rsf.org/index2014/en-index2014.p>

Kao dodatak navedenim, posebna pažnja posvećena je i strateškom okviru Evropske komisije, usmjerenom na procjenu ispunjenja političkih ciljeva u oblasti slobode izražavanja i integriteta medija. Ovaj okvir je predstavljen u Smjernicama Generalnog direktorata za podršku EU u oblasti sloboda i integriteta medija u zemljama proširenja, 2014–2020. Smjernice su od ključne važnosti za mrežu novinarskih udruženja u regionu jer su uzeti u obzir zajednički kontekstualni problemi u vezi sa slobodom medija u regionu, koji predstavljaju osnovu za nacionalni i regionalni pristup rješavanju zajedničkih problema. Pored toga, značaj ovog dokumenta za novinarska udruženja proizlazi iz činjenice da su i ona sama prepoznata u Smjernicama kao jedan od ključnih pokretača medijskih reformi u regionu.

Generalno, navedene metodologije i smjernice nude dobru početnu tačku za definiranje indikatora u skladu s potrebama i prioritetima nacionalnih udruženja novinara na Zapadnom Balkanu. Međutim, većina njih je osmišljena prema ciljevima međunarodnih organizacija i više je fokusirana na otkrivanje uporednih nacionalnih podataka i općih svjetskih trendova o slobodi medija. Štaviše, one ne propisuju fiksni metodološki pristup, već nude sveobuhvatan spisak indikatora koje treba prilagoditi specifičnostima nacionalnoga konteksta. Zatim, one su pripremljene u razvijenim zapadnim demokratijama i, stoga, nemaju određeni stepen prilagodljivosti od suštinskog značaja kako bi oslikavale kontekst lokalnih medija u balkanskim zemljama. Stoga, nakon razmatranja svih ovih dokumenata, uzeti su u obzir samo oni indikatori koji odražavaju specifičnu perspektivu nezavisnih udruženja novinara u zalaganju za bolju zaštitu rada novinara i slobode u njihovim zemljama. Glavni fokus stavljen je na provedbu pravnih garancija slobode izražavanja i nezavisnosti medija, nizu različitih faktora koji sprečavaju novinare da slobodno obavljaju svoj svakodnevni posao u redakcijama, kao i na uvjete pod kojima novinari mogu biti sigurni i zaštićeni od zastrašivanja, zlostavljanja ili nasilja.

Indikatori stepena medijskih sloboda i integriteta medija na Zapadnom Balkanu podijeljeni su u tri kategorije, pri čemu se svaka kategorija sastoji od niza pojedinačnih indikatora:

Pravna zaštita medijskih i novinarskih sloboda

A.1. Da li nacionalna legislativa pruža garancije za slobodu medija i da li ih efikasno provodi u praksi?

A.2. Da li Zakon o kleveti uzrokuje "strah" među novinarima?

A.3. Da li postoji dovoljna pravna zaštita političkog pluralizma u medijima prije i tokom izborne kampanje?

A.4. Da li je sloboda novinarskog rada i udruživanje novinara garantirano zakonom?

A.5. Koji je stepen pravne zaštite novinarskih izvora?

A.6. Koji je stepen zaštite prava na pristup informacijama?

Položaj novinara/ki u redakcijama, profesionalna etika i nivo cenzure

---

B.1. Da li se ekonomski položaj novinara zloupotrebljava kako bi se ograničila njihova sloboda?

B.2. Koliki je stepen uredničke nezavisnosti privatnih medija od vlasnika medija i upravnih organa?

B.3. Koji je nivo uredničke i novinarske nezavisnosti u javnim servisima?

B.4. Koji je nivo uredničke i novinarske nezavisnosti u neprofitnim medijima?

B.5. Koliku slobodu imaju novinari u procesu izvještavanja?

Sigurnost novinara

C.1. Statistika sigurnosti i nekažnjivosti

C.2. Da li državne institucije i politički akteri preuzimaju odgovornost za zaštitu novinara?

C.3. Da li krivični i građanski pravosudni sistem efikasno rješavaju slučajeve prijetnji i nasilja nad novinarima?

A

Pravna zaštita medijskih i novinarskih sloboda

Bosanskohercegovačka medijska legislativa je generalno kvalitetna. Problem se ogleda u lošoj implementaciji ovih zakona, a nedostaje zakon o transparentnosti medijskog vlasništva. Regulatorna agencija za komunikacije djeluje kao nadležna institucija za reguliranje emitera i javnih telekomunikacijskih mreža i usluga, a njen direktor se bira po političkoj liniji. Duži niz godina, postoje inicijative da se, pored postojeća tri javna servisa, formira i treći, hrvatski javni servis u Bosni i Hercegovini. Proizvodnja programa u javnim servisima je ograničena i ne postoji politička volja za izmjenu zakona kako bi se našlo rješenje za spas javne televizije na državnom nivou od potpunog kraha. Kleveta je primarno regulirana zakonima o zaštiti od klevete na entitetskim nivoima i na nivou Brčko distrikta. Na godišnjem nivou se podnese prosječno 100 tužbi za klevetu, a tužbe za klevetu protiv novinara doživljavaju se i kao sredstvo pritiska. U bosanskohercegovačkim medijima vidna je tendencija da se o nekim subjektima izvještava sa pozitivni(ji)m uklonom u odnosu na druge.

A.1 Da li nacionalna legislativa pruža garancije za slobodu medija i da li ih efikasno provodi u praksi?

Generalno je stanovište medijskih stručnjaka da je bosanskohercegovačka medijska legislativa kvalitetna.¹¹ Bosna i Hercegovina (BiH) je podijeljeno društvo, što je određeno i njenim ustavnim uređenjem. Ova je činjenica važna za razumijevanje zakonskog okvira koji štiti slobodu izražavanja kao elementarno ljudsko pravo i ostvarivanje ovog prava u praksi. Podijeljenost bosanskohercegovačkog društva bitno je doprinijela podijeljenosti medija i drugih kanala komunikacije kao sredstava primanja i distribucije informacija, tako da se može zaključiti kako je protok informacija, ideja i mišljenja u javnom prostoru BiH podijeljen duž entitetskih, nacionalnih, političko-interesnih i ekonomskih linija.¹² Problem je u lošoj implementaciji ovih zakona, a njihovo dobro provođenje mora se osigurati zakonom.¹³

Medijskoj legislativi u Bosni i Hercegovini nedostaje i zakon o transparentnosti medijskog vlasništva, kao i legislativa o transparentnosti oglašavanja i finansiranja medija iz javnih budžeta. Donošenje zakona o transparentnosti medijskog vlasništva jedan je od važnijih ciljeva, jer bi javnost imala podatke o medijskom vlasništvu, što bi stvorilo podlogu za bolje razumijevanje uređivačke politike.¹⁴

“Kada je vlasništvo transparentnije, možemo pokušati da razumijemo poziciju u kojoj se nalaze novinari ali i širu sliku koncentracije vlasništva. Kroz način finansiranja možemo vidjeti da li postoje suptilni pritisci na medije”, smatra Edin Ibrahimefendić iz Ureda ombudsmena.¹⁵ Također, transparentnost medijskog vlasništva se može tumačiti kao tekovina Ustavom garantirane slobode govora. U slučaju Norveškog akta o medijskom vlasništvu¹⁶ Ustavom garantirana prava na slobodu izražavanja i informiranja su tumačena dovoljno široko da bi se na njima zasnovao ovakav podzakonski akt. Zakoni o slobodi pristupa informacijama su upravo doneseni kao rezultat takvog tumačenja.

U vezi sa slobodom mišljenja i slobodom izražavanja, UN-ov Komitet za ljudska prava je iskazao svoju zabrinutost zbog izvještaja o uznemiravanju i zatrašivanju novinara i najavio da će mediji i dalje biti izloženi prevelikom utjecaju vlasti, političkih stranaka i privatnih interesnih i političkih grupa, uključujući i finansijski pritisak iz vlasti, s kojima se suočavaju javni

emiteri, što dovodi do autocenzure i subjektivnog izvještavanja. Komitet konstatira da zakoni o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini još uvijek nisu u potpunosti implementirani. Komitet je iznio svoju zabrinutost, koja se odnosi na govor mržnje, posebno u medijima i na internetu. Konstatirao je da zakon koji je na snazi ne obuhvata sve osnove diskriminacije i ne bavi se posebno pitanjem govora mržnje na internetu.¹⁷ U prilog zabrinutosti govori i Apel Vijeća za štampu BiH iz marta 2017. godine, u kojem se bilježi porast govora mržnje, i to upravo na internetskim portalima. Trend govora mržnje je u porastu i ima svjetska obilježja, ali su bar online mediji s poznatim uredništvom dužni postupati u svrhu suzbijanja širenja mržnje u “svom” online prostoru.¹⁸

Iako se finansiraju javnim novcem, većina javnih medija ne objavljuje izvještaje o poslovanju, finansijske izvještaje ili programske planove za narednu godinu. Prema istraživanju Mediacentra, provedenom u julu 2016, netransparentnost je posebno izražena kada su u pitanju lokalni mediji. Istraživanje je obuhvatalo pregled web-stranica 80 javnih medija koji djeluju u različitim regionima i analizu dostupnosti informacija o njihovom radu. Od ukupnog broja medija, 74 lokalna medija koji su ušli u istraživanje na svojoj web-stranici nema objavljen budžet, finansijski izvještaj ili izvještaj o radu ili poslovanju. Veliki broj javnih medija nema objavljen impresum, koji bi trebao sadržavati osnovne informacije o timu koji radi u nekom mediju, snosi odgovornost za medijski sadržaj i koji je, na koncu, dijelom i plaćen iz budžetskih sredstava.¹⁹ Osim neznanja o finansiranju javnih lokalnih medija, javnost u BiH se suočava i sa različitim saznanjima o tehnikama prikrivanja i manipuliranja brojkama o njihovom finansiranju. Finansijski izvještaji koji se usvajaju u skupštinama općine i skupštinama kantona ukazuju na doznačivanje novca putem paušalnih oznaka: “za informisanje”, “za kulturu”, “grantovi za pomoć medijima” i slično. Precizna zakonska rješenja moraju obuhvatiti promjene u nekoliko oblasti kako ovakve manipulacije ne bi prolazile mimo zvaničnih statistika, ali i očiju i znanja javnosti.

Prema podacima iz 2017. godine, Bosna i Hercegovina se nalazi na 65. mjestu ljestvice Reportera bez granica, što je za tri mjesta više u odnosu na 2016. godinu. Efikasnu implementaciju zakona sputaju prezasićen pravosudni sistem. Novinari su često mete prijetnji i političkih pritisaka, a provladini mediji i dalje uživaju direktne i indirektno državne subvencije.²⁰

11 Halilović, M. i A. Džihana (ur.) (2012). *Medijsko pravo u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Internews u BiH.

12 Rudić, B. (2013) *Osnovne slobode, sloboda govora, udruživanja i pristupa informacijama*. Sarajevo: Centar za promociju civilnog društva.

13 Borislav Vukojević, intervjua: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

14 Mirjana Popović, intervjua: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 29. maj 2017.

15 “Mediji i javni ugled: Društvo je limitirano bez transparentnosti vlasništva medija”. *Nezavisne.com*, 23. juni 2017. (stranica posjećena 23. august 2017), <https://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/Mediji-i-javni-ugled-Drustvo-je-limitirano-bez-transparentnosti-vlasnistva-medija/431777>

16 “Media Ownership Act”, Google, http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=225665

17 *Institucija ombudsmena/ombusmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Specijalni izvještaj o položaju i slučajevima prijetnji novinarima u Bosni i Hercegovini. Institucija ombudsmena/ombusmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, juni 2017.*

18 “Apel Žalbene komisije Vijeća za štampu u BiH”. *Vijeće za štampu*, 13. mart 2017. (stranica posjećena 12. februara 2018), http://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=2663:apel-albene-komisije-vijece-za-tamp-u-u-bih-13032017&catid=14:reagiranj-i-saoptenja-za-javnost&Itemid=17

19 “Informacije o radu javnih medija BiH nisu tajne, ali nisu ni javne”. *Media.ba*, 1. novembar 2017. (stranica posjećena 23. augusta 2017), <http://media.ba/bs/investigative-journalism/informacije-o-radu-javnih-medija-u-bih-nisu-tajne-ali-nisu-ni-javne>

20 *Reporter bez granica (stranica posjećena 22. augusta 2017)*, <https://rsf.org/en/bosnia-herzegovina>

U Bosni i Hercegovini djeluje Regulatorna agencija za komunikacije kao funkcionalna nezavisna i neprofitna institucija sa statusom pravne osobe.²¹ Regulatorna agencija za komunikacije nadležna je za reguliranje emitterskih i javnih telekomunikacijskih mreža i usluga, uključujući izdavanje dozvola, utvrđivanje cijena, međupovezivanje i definiranje osnovnih uvjeta za osiguravanje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava, kao i za planiranje, koordiniranje, namjenu i dodjelu radiofrekvencijskog spektra.²²

Za bosanskohercegovačku medijsku scenu, veliki je problem što se generalni direktor ove agencije bira po političkoj liniji, čime se od nezavisnih institucija stvaraju zavisne.²³ Regulatorna agencija za komunikacije profesionalno obavlja tehničku stranu posla, ali se manje bavi uređivačkom politikom.²⁴

Zakonodavstvo kojim se uređuje rad javnog sistema BiH u potpunosti je neefikasno. Već duži niz godina postoje inicijative da se, pored postojeća tri javna servisa,²⁵ formira i treći, hrvatski javni servis u Bosni i Hercegovini. U junu 2017, Hrvatski narodni sabor Bosne i Hercegovine, koji okuplja najveće hrvatske političke stranke u BiH, utvrdio je Prijedlog Zakona o RTV-sistemu, prema kojem se predlaže osnivanje radijsko-televizijskoga kanala na hrvatskom jeziku, čije bi sjedište bilo u Mostaru. Prijedlog Zakona predviđa ustrojavanje RTV-sistema od pet organizacijskih cjelina – od postojećih: BHRT-a kao državnog servisa, RTV Federacije BiH, sa sjedištem u Sarajevu, i Radio-televizije Republike Srpske u Banjoj Luci – te osnivanje RTV-kanala Federacije BiH, sa sjedištem u Mostaru, i javnog mrežnog operatera koji bi tehnički pomagao RTV-servisima.²⁶

Kako ističe profesor banjalučkog univerziteta Aleksandar Bogdanić, “u Bosni i Hercegovini ne postoje bošnjački i srpski kanal, već postoje servis Federacije BiH i Republike Srpske. U ovakvoj ustavnoj strukturi nije moguće ubaciti treći kanal, ali moguće je da u programu RTRS-a i FTV-a bude više sadržaja na hrvatskom jeziku, tako da se kulturološki pluralizam na taj način ispuni. Jedino kada bi se mijenjala struktura u BiH, pa kada bi postojala tri entiteta, i kada bi svaki od entiteta imao svoj javni servis, ali to opet ne bi bio hrvatski servis, već servis tog entiteta”.²⁷

Pored ovoga, Javni servis Bosne i Hercegovine (BHRT) nalazi se u veoma teškoj finansijskoj situaciji.²⁸ Proizvodnja programa trenutno je ograničena, a upitna je i isplata svake naredne plaće radnicima. Također, ne postoji politička volja za izmjenu zakona kako bi se našlo rješenje za spas javne televizije na državnom nivou od potpunoga kraha.²⁹

U junu 2017. godine održana je konferencija “Nacionalni RTV-servis u Bosni i Hercegovini”. Generalni direktor BHRT-a Belmin Karamehmedović istaknuo je da je konferencija “posljednji poziv za spas javnog radiotelevizijskog servisa BiH”. Konferenciji su prisustvovali predstavnici parlamenata, vlada, predstavnici međunarodnih organizacija, institucija i ambasada, kao i eksperti koji su razgovarali o mogućim rješenjima krize i o adekvatnoj primjeni standarda Vijeća Evrope i Evropske unije.³⁰ U zaključcima ove konferencije navedeno je da javni servis mora opstati, te da će biti zatražena hitna pomoć od Vijeća ministara BiH. U slučaju gašenja javnog servisa, uslijedit će obraćanje Evropskom sudu za ljudska prava.³¹

Prema najnovijim podacima, na osnovu ugovora koji su zaključili Javno preduzeće Elektroprivreda Bosne i Hercegovine i Javni RTV-servis, naplata RTV-takse vršit će se putem računa za električnu energiju izdatih od 1. septembra 2017. godine.³²

A.2 Da li zakoni o kleveti uzrokuju strah među novinarima?

Bosna i Hercegovina je prva zemlja u regionu koja je dekriminalizirala klevetu. Visoki predstavnik je krajem jula 1999. godine donio ovu odluku, čime je ukinuta kazna zatvora za uvredu i klevetu. Kleveta je regulirana Zakonom o zaštiti od klevete na entitetskim nivoima i na nivou Brčko distrikta. U reguliranju ovog pitanja supsidijarno se koristi i Zakon o obližnjim odnosima, zakoni o građanskim postupcima Federacije BiH i Republike Srpske, koji su na snazi u Bosni i Hercegovini.

Prema podacima Linije za pomoć novinarima (Free Media Help Line³³), na godišnjem nivou se podnese prosječno 100 tužbi za klevetu.³⁴

21 “Zakon o komunikacijama Bosne i Hercegovine”, član 36.

22 Institucija ombudsmena/ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Specijalni izvještaj o položaju i slučajevima prijetnji novinarima u Bosni i Hercegovini. Institucija ombudsmena/ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, juni 2017.

23 Srdan Puhalo, intervjui: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 1. juni 2017.

24 Aleksandar Bogdanić, intervjui: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 30. maj 2017.

25 BHRT – Javni servis Bosne i Hercegovine; FTV – Federalna televizija – Javni servis Federacije Bosne i Hercegovine; RTRS – Radio-televizija Republike Srpske – Javni servis Republike Srpske.

26 “Hrvatski narodni sabor želi osnivanje RTV kanala na hrvatskom jeziku”. *Direktno.hr*, 16. juni 2017. (stranica posjećena 27. augusta 2017). <http://direktno.hr/svijet/dijaspora/hrvatski-narodni-sabor-zeli-osnivanje-rtv-kanala-na-hrvatskom-jeziku-89160/>

27 Aleksandar Bogdanić, intervjui: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 30. maj 2017.

28 Veliki broj građana ne plaća RTV-taksu, koja je ranije naplaćivana putem računa za fiksni telefon. Kako sve više građana u BiH ne koristi fiksne telefone, samim tim ne prima račune za fiksnu telefoniju i RTV-taksu zajedno sa ovim računom, te su se priliv od RTV-takse znatno smanjili.

29 “Delegati Doma naroda PSBiH razmatrali stanje u BHRT-u”. *N1 info*, 9. maj 2016. (stranica posjećena 25. augusta 2017). <http://ba.n1info.com/a153032/Vijesti/Vijesti/Hitno-osigurati-uvjete-za-opstanak-BHRT-a.html>

30 “Konferencija za opstanak BHRT-a / Posljednji poziv za spas javnog servisa”. *Radiosarajevo.ba*, 13. juni 2017. (stranica posjećena 25. augusta 2017). <https://www.radiosarajevo.ba/metromahala/teme/posljednji-poziv-za-spas-javnog-servisa/265515>

31 “Zaključke konferencije ispoštovati, međunarodne institucije ostaju uz BHRT”. *Bhrt.ba*, 14. juni 2017. (stranica posjećena 25. augusta 2017). <http://www.bhrt.ba/vijesti/bih/zakljucke-konferencije-ispovstovati-medunarodne-institucije-ostaju-uz-bhrt/>

32 “Naplata RTV-takse putem računa za električnu energiju”. *Bhrt.ba*, 9. august 2017. (stranica posjećena 27. augusta 2017). <http://www.bhrt.ba/soopstenja-za-javnost/naplata-rtv-takse-putem-racuna-za-elektricnu-energiju-ta/>

33 Linija za pomoć novinarima/Free Media Help Line djeluje u okviru Udruženja/Udruge “BH novinari” kao domaća, bosanskohercegovačka institucija za podršku i pomoć novinarima u realizaciji njihovih svakodnevnih poslova, kao i u zaštiti njihovih prava i sloboda.

34 Postoji i slučaj magazina “Slobodna Bosna”, koji je u decembru 2015. godine prestao sa objavljivanjem štampanog izdanja zbog velikog broja tužbi za klevetu.

Prema mišljenju profesora Fakulteta političkih nauka u Banjoj Luci Aleksandra Bogdanića, novinari su nedovoljno zaštićeni zakonima o zaštiti od klevete. Prema riječima novinarkе iz Banje Luke Milkice Milojević, “veliki broj tužbi za klevetu utiče na novinare kao pritisak. A to nije ono što bi kleveta trebala biti. Dešava se čak da političari prijete tužbom pa ne tuže ili tuže pa odustanu od tužbe. S obzirom na pravosuđe koje nije nezavisno, u ovim situacijama postoji ogroman strah među novinarima.“ Tužbe za klevetu protiv novinara doživljavaju se i kao sredstvo pritiska na medije. Bitan podatak koji to potvrđuje je učestalost tužbi određenih političkih ličnosti – od nekoliko tužbi do nekoliko desetina. Tužbe i prijetnje novinarima u manjim lokalnim zajednicama pogotovo imaju obeshrabrujući efekt na novinare.³⁵ Učestala je također pojava da javne ličnosti preko medija najavljuju tužbe iako do tužbi nikada i ne dođe. Nema sumnje da je i ovo dio poruka i prijetnji novinarima i medijima.³⁶

Dio odgovornosti za veliki broj tužbi je i na novinarima. Novinari iz Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) u svakodnevnom radu koriste filter kontrole informacija, koji ih efikasno štiti od tužbi za klevetu, čak i ako pišu o temama o kojima su pisali i drugi mediji, te potom bivali tuženi za klevetu i gubili sporove. Prema navodima novinara iz CIN-a, u ovoj medijskoj kući nijedna informacija ne izlazi u javnost ako nije provjerena, stavljena u ispravan kontekst, a pri tome se jednoj strani ne daje više prostora nego drugoj. Standardi ne dozvoljavaju bilo kakve manipulacije.³⁷

A.3 Da li postoji dovoljan stepen pravne zaštite političkog pluralizma u medijima prije i tokom izborne kampanje?

Prema Zakonu o komunikacijama BiH, regulatorna načela emitiranja uključuju “zaštitu slobode izražavanja i raznolikosti mišljenja poštujući općeprihvaćene norme ponašanja, nediskriminacije, pravičnosti, tačnosti i nepristrasnosti”.³⁸ Ovo znači da Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) ima obavezu da vodi računa o provedbi ovog regulatornog načela u sferi audiovizuelnih medijskih usluga, bilo da se radi o vremenu izbornih kampanja ili bilo kojem drugom periodu.

U Izbornom zakonu BiH predviđa se da svi mediji pravedno, profesionalno i stručno prate izborne aktivnosti, uz poštovanje demokratskih principa i pravila, a posebno principa slobode izražavanja.³⁹ Opće odredbe Zakona predviđaju da elektronski mediji prate predizborne aktivnosti, i to na uravnotežen, pošten i nepristrasan način.⁴⁰ Zabranjuje se favoriziranje političkih subjekata, a to se posebno naglašava za funkcionere na svim nivoima vlasti koji su ujedno i kandidati na izborima.⁴¹

Zakoni o javnim RTV-servisima propisuju obavezu ovih medija da poštuju i podstiču pluralizam političkih, religijskih i drugih ideja.⁴² Pored ove odredbe, postoji i odredba Kodeksa časti novinara, koja nalaže da su svi novinari dužni uvažavati pluralizam ideja i mišljenja.⁴³

Ohrabrujući je podatak o smanjivanju govora mržnje u medijima, iako još uvijek postoje primjeri nekih drugih oblika neprimjerenoga govora u javnom prostoru. Ono što zabrinjava su svakako slučajevi zagovaračkog izvještavanja u nekim medijima, odnosno tendencija da se o nekim subjektima izvještava s pozitivni(jim) uklonom u odnosu na druge. Naročito se to odnosi na već postojeće nosioce javnih funkcija, koji su koristili svoje pozicije za samopromociju, što su mediji pratili bez značajnijeg kritičkog izvještavanja. Općenito, možemo reći da mediji jesu ispunili informativnu ulogu, no edukativna funkcija (obrazovanje političke javnosti, naročito o lokalnim temama), te orijentacijska funkcija, bile su nešto manje iskorištene.⁴⁴

Većina građana je svjesna svojih političkih afiniteta i političkih afiniteta medija koje prate. Konstantnim praćenjem medija građani postaju svjesni koji mediji simpatiziraju koje stranke, što je pogubno za demokratiju i sistem u kojem mi navodno djelujemo.⁴⁵

Ovo se naročito ističe kod javnih lokalnih medija. Dok god su oni osuđeni na finansijsku pomoć skupština kao osnivača, te uplitanje lokalnih vlastodržaca u izbore direktora i urednika u ovim medijima, osiguranje jednakog tretmana i ravnopravnosti predstavljanja kandidata na lokalnim izborima postaje neizvediv posao.

35 Tužbe za klevetu protiv novinara – sredstvo pritiska na medije. Sarajevo: Udruženje/ Udruga “BH novinari”, 2017. (stranica posjećena 12. februara 2018), <http://safejournalists.net/wp-content/uploads/2018/01/Kleveto-BIH-1.pdf>

36 Tužbe za klevetu protiv novinara – sredstvo pritiska na medije. Sarajevo: Udruženje/ Udruga “BH novinari”, 2017. (stranica posjećena 12. februara 2018), <http://safejournalists.net/wp-content/uploads/2018/01/Kleveto-BIH-1.pdf>

37 Aladin Abdagić, intervjui: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 29. maj 2017.

38 “Zakon o komunikacijama BiH”, član 4.1.a.

39 “Izborni zakon BiH”, član 16.1.

40 “Izborni zakon BiH”, član 16.2.

41 “Izborni zakon BiH”, član 16.3.

42 “Zakon o Javnom radio-televizijskom servisu Republike Srpske”, član 14, “Zakon o Javnom RTV-servisu Federacije Bosne i Hercegovine”, član 39.

43 “Kodeks časti BH novinara”, opća načela

44 Lokalni izbori 2016 u Bosni i Hercegovini: Finalni izvještaj o građanskom, nestranačkom posmatranju lokalnih izbora. Sarajevo: Koalicija “Pod lupom 2016”. (stranica posjećena 3. septembra 2017), file:///D:/Downloads/Pod%20Lupom%20-%20Finalni%20Izvjestaj%202016%20(BOSANSKI).pdf

45 Borislav Vukajević, intervjui: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

A.4 Da li je sloboda novinarskog rada i udruživanja novinara garantirana zakonom?

Radnim zakonodavstvom u BiH garantiran je slobodan rad za sve radnike, uključujući i novinare. Zakoni o radu predviđaju mogućnost sindikalnog udruživanja radnika.⁴⁶ U januaru 2017. godine uskraćen je pristup novinarima Televizije N1 u Palatu pravde Republike Srpske. Dopisnici agencije Beta Ljiljani Kovačević ulazak u Palatu pravde RS-a onemogućen je još od 2002. godine, a Televiziji BN iz Bijeljine je to pravo uskraćeno krajem 2014.⁴⁷ Nakon reagiranja "BH novinara", Evropske federacije novinara i drugih nacionalnih i međunarodnih organizacija, Televiziji BN i N1 ponovo je odobren ulazak u ovu instituciju.

Pravo na organiziranje nezavisnih sindikata u Bosni i Hercegovini definirano je i garantirano entitetskim zakonima i ustavima. U Bosni i Hercegovini postoje odvojeni sindikati na entitetskim nivoima i u Brčko distriktu. Unutar Javnog BHRT servisa djeluju dva sindikata, koja, nažalost, prema navodima predsjednika oba sindikata, ne saraduju dovoljno. Ova dva sindikata zajedno imaju oko 100 novinara članova. Osim ova dva sindikata, postoji i oficijelno najstariji sindikat, u koji se učlanjuju, između ostalih, i novinari – Sindikat grafičkih izdavača i medijskih radnika. Naime, oko 350 novinara iz cijele Bosne i Hercegovine je učlanjeno u ovaj sindikat. Ne postoji oficijelan broj novinara u državi, a prema neoficijelnim procjenama, radi se o 2.000–3.000 profesionalnih novinara.

Posljednji zabilježeni veliki istup nekog sindikata u medijima bilo je reagiranje Sindikalne organizacije BHRT na problematičan pristup intervjuiranju Sebije Izetbegović i dosnimavanju dijela intervjua s njom. Sindikalna organizacija je tražila ostavke generalnog direktora, direktora televizije, kao i drugih bliskih saradnika. Nedugo nakon toga, direktor BHRT-a Mario Vrankić podnosi ostavku i iako se ne navodi zahtjev sindikata kao razlog, ne može se zanemariti doprinos reakcije sindikalne organizacije za profesionalnost i objektivnost.⁴⁸

Kako navodi novinarka iz Banje Luke Milkica Milojević, novinari u privatnim medijima ne osjećaju se slobodno da se sindikaliziraju smatrajući da osnivači ovih medija ne gledaju blagonaklono na sindikalizaciju. Sloboda novinarskog rada oficijelno postoji, ali, u praksi, pritisci su česti. Veliki je broj novinara koji nemaju odgovarajuće ugovore. Neki ugovori čak važe samo mjesec dana, što predstavlja veliki pritisak za ove novinare.⁴⁹

A.5 Koji je stepen pravne zaštite novinarskih izvora?

Novinar ima pravo, a i obavezu, ne otkrivati identitet svog izvora.⁵⁰ Zaštita novinarskih izvora jedan je od ključnih temelja slobode medija, bez kojeg bi osnovna uloga medija kao javnih kontrolora demokratskog društva mogla biti potkopana, što bi negativno utjecalo na njihovu sposobnost da pruže tačne i pouzdane informacije. To je suština dokumenata Vijeća Evrope i presuda Evropskog suda za ljudska prava koje se odnose na zaštitu novinarskih izvora.⁵¹

Zakoni čak propisuju da novinar u svrhu zaštite izvora informacija ne može biti saslušan kao svjedok u krivičnom postupku.⁵²

Ipak, na mnoga pitanja o ovoj oblasti tek treba odgovoriti u našoj legislativi. Iz postojećih zakonskih propisa nije jasno:

- (1) Da li se princip povjerljivosti novinarskih izvora može prekršiti u krivičnim postupcima?
- (2) U slučajevima kojih krivičnih djela je novinarima dozvoljeno ili su obavezni da otkriju identitet svojih izvora?
- (3) Ko zapravo odlučuje da li novinari trebaju ili moraju otkriti identitet svojih izvora i kome tačno?⁵³

Slučaj "Klix" iz decembra 2014. godine ukazao je na koliziju između normativnih propisa o pravu novinara da zaštite izvor informacija i njihove provedbe te potaknuo širu raspravu o istinskoj slobodi medija i pravu na slobodu izražavanja u BiH. Policija jednog entiteta je pretresla poslovne prostorije pravne osobe "InterSoft" d.o.o., osnivača i vlasnika informativnog internetskog portala "Klix.ba", čije je sjedište u drugom entitetu, i oduzela određenu elektronsku opremu. Pravni osnov je bilo postojanje osnovane sumnje da je izvršeno krivično djelo iz člana 174. stav 1) Krivičnog zakona Republike Srpske, koji se odnosi na neovlašteno prisluškivanje i tonsko snimanje. Ukratko, svrha pretresanja bilo je pronalaženje i privremeno oduzimanje izvornog originalnog materijala (audio i videozapisa) snimka razgovora predsjednice Vlade Republike Srpske Željke Cvijanović (koji je objavljen 15. novembra 2014. godine na informativnom portalu "Klix.ba"), odnosno otkrivanje novinarskog izvora informacija. Nakon podnesene žalbe, Kantonalni sud u Sarajevu je naknadno utvrdio nezakonitost poduzetog postupka.⁵⁴

46 "Zakon o radu FBiH", član 6, "Zakon o radu RS-a", član 209.

47 "BH novinari – Saopćenja za javnost", BH novinari, <http://bhnovinari.ba/bs/2012/10/23/javni-protest-predsjedniku-republike-srpske-miloradu-dodiku-zbog-uskraivanja-akreditacije-novinarki-ljiljani-kovaevi/>

48 "SO BHRT-a o intervjuu sa Izetbegović: Ovo je skandal". Ba.N1info.com, 7. novembar 2017. (stranica posjećena 2. februara 2018), <http://ba.n1info.com/a225293/Vijesti/Vijesti/Sindikata-BHRT-a-o-intervjuu-sa-Izetbegovic-Ovo-je-skandal.html>

49 Milkica Milojević, intervjuirale: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

50 "Zakon o zaštiti od klevete Federacije Bosne i Hercegovine", član 9; "Zakon o zaštiti od klevete Brčko distrikta", član 9; "Zakon o zaštiti od klevete Republike Srpske", član 10; "Kodeks za štampu i online medije", član 13; "Kodeks o emitiranju radio-televizijskog programa", član 13.

51 Nihada Jeleč, "Zaštita novinarskih izvora u BiH". E-novinar, broj 43 (2016): 2. (stranica posjećena 1. juna 2017), http://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2012/06/bhn_e-novinar-septembar2016_.pdf

52 "Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine", član 82; "Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine", član 96; "Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske", član 147.

53 Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, "Zaštita povjerljivosti novinarskih izvora". Sarajevo, 2013, 23.

54 Nihada Jeleč, "Zaštita novinarskih izvora u BiH". E-novinar, broj 43 (2016): 2. (stranica posjećena 1. juna 2017), http://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2012/06/bhn_e-novinar-septembar2016_.pdf

Ali ipak, ukoliko prihvatimo činjenicu da je javni interes glavna vodilja novinarskog rada, anonimnost izvora se garantira samo u slučaju kada novinar provjeri sve ostale mogućnosti da dođe do informacije. Postavlja se pitanje, da li je opravdano garantirati anonimnost osobi koja kritikuje drugu političku opciju u jeku predizborne kampanje? Zašto za izjave općeg karaktera nekome garantirati anonimnost (npr., “politički analitičar koji je zahtijevao anonimnost tvrdi da je na sceni pritisak međunarodne zajednice”)?⁵⁵

Anonimnost izvoru treba garantirati u sljedećim situacijama:

- ukoliko novinar iscrpi sve druge izvore kod kojih može tražiti istu informaciju;

- ukoliko novinar nema vremena provjeravati, a u pitanju je događaj od velikog javnog interesa;

- ukoliko je novinar siguran da izvor kojem je garantirana anonimnost nema skriveni motiv (političkog ili ekonomskog karaktera);

- u situaciji u kojoj je ugroženost izvora očigledna i velika (životna ugroženost i egzistencijalna sigurnost).⁵⁶

A.6 Koji je stepen zaštite prava na pristup informacijama?

Postoje brojni problemi u vezi s implementacijom postojećih zakona o slobodi pristupa informacijama. UN-ov Komitet za ljudska prava konstatirao je da zakoni o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini još uvijek nisu u potpunosti implementirani. U 2017. godini Ministarstvo pravde BiH je pripremlilo Prednacrt Zakona o slobodi pristupa informacijama, koji treba biti poslan parlamentu na odlučivanje.

Novi prijedlog zakona sadrži listu izuzetaka od objave, odnosno informacija koje mogu biti uskraćene kako bi se zaštitili legitimni interesi društva, naprimjer javna sigurnost. U tom kontekstu, novi zakon ne obavezuje javne institucije da provode test javnog interesa prilikom odlučivanja o objavljivanju takvih informacija, što ostavlja slobodan prostor za zloupotrebu i neutemeljeno odbijanje pristupa informacijama koje su od javnog interesa. U novom nacrtu zakona navodi se da javni organi mogu, izuzetno, omogućiti pristup informacijama ako je takvo postupanje u interesu javnosti. Takva formulacija nije u skladu sa međunarodnim standardima, koji nalažu da se test javnog interesa provodi ne samo u izuzetnim situacijama, već svaki put kada je potrebno utvrditi balans između prava na

pristup informacijama i ograničavanja pristupa zbog zaštite drugih prava. Novi prijedlog zakona propisuje da podnositelj zahtjeva za pristup informacijama treba navesti razloge zbog kojih traži pristup informaciji, što je ujedno jedna od najspornijih odredaba u novom tekstu. U skladu sa osnovnim principima demokratskog društva, javni organi se finansiraju javnim novcem i rade u službi građana, pa pravo na informacije o radu javnih organa imaju svi građani bez bilo kakvih ograničenja.⁵⁷

Prema posljednjim informacijama kojima raspoložemo, u augustu 2017. održan je sastanak Transparency Internationala i ostalih članica civilnog društva, na kojem je donesena odluka da se Ministarstvu pravde dostavi pismo u kojem se traži da se navedeni prednacrt povuče na doradu. Kako je navedeno u ovom pismu, kvalitet zakona kojim se uređuje oblast slobodnog pristupa informacijama najneposrednije utječe na građanske i medijske slobode, prevenciju korupcije i na transparentnost rada svih javnih organa, zbog čega je naročito važno njegovo usklađivanje sa vodećim međunarodnim preporukama. Ovo je već drugi zaredom prijedlog zakonskih izmjena i dopuna kojem se pitanje pristupa informacijama pokušava urediti polovičnim i nedovoljno kvalitetnim rješenjima.⁵⁸

Novinari u Bosni i Hercegovini koriste pravne procedure sa ciljem prikupljanja informacija od javnih institucija. Postoje informacije koje su javnim institucijama na raspolaganju i potrebno je vrlo malo vremena da bi se ove informacije poslale na adresu novinara, i druge, za koje treba vremena da se prikupe. Čekanje od 15 dana, kako je propisano trenutnim Zakonom o slobodi pristupa informacijama na dostavljanje informacije koja je odmah dostupna, za svakodnevno novinarsko izvještavanje je predugo.⁵⁹

Novinari CIN-a na godišnjem nivou pošalju više od hiljadu zahtjeva za pristup informacijama.⁶⁰ Kako navode, pravila koja su propisana trenutnim zakonom su formalno dosta dobra. Problem je u institucijama, koje se osjećaju slobodno da taj zakon ne poštuju. Ukoliko se zahtjev za pristup informacijama odnosi na novac, teže je dobiti tražene podatke.⁶¹ Pozitivan je primjer presuda Kantonalnog suda u Novom Travniku u korist Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) protiv Općinskog suda u Bugojnu, nakon što je ovaj sud dostavio nepotpune informacije CIN-u. Ovo je znak da je pred medijima dugotrajan put izgradnje sudske prakse koja će donijeti efikasnost legislativi za slobodu medija.⁶²

57 “Novi nacrt predlaže restriktivniji Zakon o slobodi pristupa informacijama BiH”. Media.ba, 6. decembar 2016. (stranica posjećena 23. augusta 2017), <http://www.media.ba/bs/medijetar/novi-nacrt-predlaze-restritivniji-zakon-o-slobodi-pristupa-informacijama-bih>

58 Transparency International Bosna i Hercegovina, “Izmjene i dopune Zakona o slobodi pristupa informacijama BiH vratiti na doradu”, 22. august 2017. (stranica posjećena 24. augusta 2017), <https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2017/08/Press-rls-22.08.2017.pdf>

59 Milica Milojević, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

60 Aladin Abdagić, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 29. maj 2017. Mirjana

61 Popović, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 29. maj 2017.

62 “CIN dobio šestu tužbu protiv institucija”. Cin.ba, 31. oktobar 2017. (stranica posjećena 12. decembra 2017), <https://www.cin.ba/cin-dobio-sestu-tuzbu-protiv-institucija/>

55 “Zloupotreba anonimnosti naših izvora”. Media.ba, 9. septembar 2016. (stranica posjećena 12. februara 2017), <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/zloupotreba-anonimnosti-nasih-izvora>

56 Borislav Vukojević, “Zaštita novinarskih izvora u BiH”. E-novinar, broj 43 (2016): 3–4. (stranica posjećena 1. juna 2017), http://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2012/06/bhn_e-novinar-septembar2016_.pdf

B

Položaj novinara u redakcijama, profesionalna etika i stepen cenzure

Bez obzira na postojanje adekvatnih zakonskih rješenja, ekonomska nesigurnost je najčešća forma pritiska na novinare iz privatnih ali i iz javnih medija. Mehanizmi koji se pri tome koriste su: „rad na crno“, honorarni rad, strah od otkaza itd. Podaci Biroa za zapošljavanje ukazuju na veliki broj nezaposlenih novinara. Vlada mišljenje da loši uvjeti za rad utječu i na kvalitet novinarstva, jer je sloboda medija utemeljena na finansijskoj nezavisnosti.

Upravljačka struktura u javnim servisima bira se po političkoj liniji, što onemogućuje funkcioniranje uredničke i novinarske nezavisnosti. Cenzura je puno prisutnija od autocenzure.

B 1. Da li se ekonomski položaj novinara zloupotrebjava sa ciljem ograničavanja njihovih sloboda?

Zakoni o radu na entitetskom nivou sadrže odredbe koje bi trebale pružiti efikasnu zaštitu ljudskih prava i sloboda. Međutim, problem u praksi predstavlja primjena zakona, uz svakodnevno kršenje osnovnih prava zaposlenika. Značajan problem za zaštitu ovih prava je nepostojanje zakona o radu na državnom nivou, čije bi se odredbe odnosile na cijelu teritoriju. Takvom regulativom regulirala bi se temeljna pravila iz ove oblasti, kao i prateći instrumenti kojima bi se osigurala provedba ovog zakona kako za organe uprave tako i za sudske organe.⁶³

Ekonomska nesigurnost najčešća je forma pritiska na novinare. **Mehanizmi koji se pri tome koriste su: "rad na crno", honorarni rad, strah od otkaza itd. Na takav način vlasnici medija "drže novinare na kratkom lancu".**⁶⁴

Prema mišljenju jedne novinarkе, **novinari su najpotplaćenija tranša u klasi obrazovane snage. Česti su i slučajevi volontiranja novinara, gdje vlasnici i urednici medija čak otvaraju informativne programe vijestima novinara volontera, a koji pri tome ne dobivaju nikakvu naknadu.**⁶⁵

U studiji Mediji i shrinking space u Bosni i Hercegovini, zasnovanoj na empirijskom istraživanju medijskih aktera u BiH, navode se neki od osnovnih problema među novinarima: novinari rade veliki broj svakodnevno, potplaćeni su i nemaju vremena da urade priču kvalitetno; vlasnici medija imaju komercijalne interese; znatan dio novinara je podijeljen po ideološkoj liniji; zbog političkih i ekonomskih utjecaja, veliki broj novinara pristaje na cenzuru i autocenzuru iz straha da će izgubiti posao ili trpjeti novčane sankcije.⁶⁶ Loš ekonomski položaj novinara ne odnosi se samo na novinare zaposlene u privatnim medijima. Mnogi javni mediji duguju plaće i doprinose svojim radnicima, koji su prisiljeni na prijetnje i štrajkove, od javnog servisa do lokalnih medija. Predsjednik Samostalnog sindikata radnika u BHRT-u Damir Smital kaže kako posljednji dostupni podaci govore da je BHRT dužan oko sedam miliona maraka za neuplaćene poreze i doprinose za penziona i zdravstveno osiguranje. Milionska dugovanja vidljiva su i na Radio-televiziji Republike Srpske. Iz Poreske uprave RS-a saopćili su da je dug RTRS-a za poreze i doprinose do 1. juna 2017. dostigao 5,8 miliona maraka.⁶⁷

Prema riječima predsjednika Sindikata medija i grafičke djelatnosti Republike Srpske Nikole Šobata, najkritičniji su lokalni mediji. Radnici RTV Bihać u aprilu ove godine započeli su dvomjesečni štrajk upozorenja pred generalni štrajk boreći se za svoje plaće i doprinose. U junu je sindikat postigao dogovor sa menadžmentom, prema kojem se poslodavac obavezao na redovnu mjesečnu isplatu ličnih dohodaka i toplih obroka, te isplatu barem jednog od pet zaostalih ličnih dohodaka do dana 31. 12. 2017. godine. Predviđeno je također da se u roku od 30 dana izradi plan sanacije ostalih potraživanja radnika. U potpisanom sporazumu navedeno je da će kršenje bilo koje od navedenih stavki sporazuma značiti automatsko odmrzavanje štrajka upozorenja i pripreme za generalni štrajk.

Predsjednik Sindikalna podružnice JP RTV Bihać Mirsad Zulić smatra da veliki problem za tu medijsku kuću predstavlja to što gradske vlasti Bihaća ne uplaćuju obećana sredstva za funkcioniranje RTV Bihać.⁶⁸

Prema podacima Mediacentra Sarajevo, bosansko-hercegovačko novinarsko tržište rada je prezasićeno. Na biroima za zapošljavanje u BiH trenutno zaposlenje u struci traži i čeka najmanje 1.168 medijskih radnika, od čega 1.128 novinara i komunikologa, i još 40 kandidata za posao u srodnim medijskim oblastima kao što su menadžeri za odnose sa javnošću i medije, savjetnici za odnose sa javnošću i menadžeri poslovnih komunikacija.⁶⁹

Vlada mišljenje da loši uvjeti za rad utječu i na kvalitet novinarstva. Da su plaće veće i okolnosti za rad bolje, to bi pozitivno utjecalo na novinarstvo. Novinari bi onda mogli biti više kritički nastrojeni, iako loši radni uvjeti nisu opravdanje za loše novinarstvo.⁷⁰

B.2 Koliki je stepen uredničke nezavisnosti privatnih medija od vlasnika medija i upravnih organa?

Sloboda medija je utemeljena na finansijskoj nezavisnosti. Poželjan obrazac finansijske nezavisnosti podrazumijeva da jedan medij ima više malih oglašivača, što mu omogućuje slobodniju provedbu uređivačkih principa.⁷¹ Pitanje slobodnog rada medija u Bosni i Hercegovini u odnosu na političke i druge društvene strukture moći složeno je pitanje. Prije svega jer je rad većine medija direktno, zapravo klauzalno, povezan s političkim kretanjima u bosanskohercegovačkoj vlasti. Ukoliko neki medij propituje rad političara, direktno je napao i "ruku koja ga hrani" zbog sprege političkih utjecaja kroz oglašavanje.⁷²

63 Izvještaj u sjeni za Bosnu i Hercegovinu. Sarajevo: Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini, Udruženje/ Udruga "BH novinari", 2012. (stranica posjećena 9. augusta 2017), http://vzs.ba/images/stories/ba_word_slike_pdf/indikator/IZVJEŠTAJ_U_SJENI.pdf

64 Srdan Puhalo, intervjuirale: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 1. juni 2017.

65 Milkica Milojević, intervjuirale: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

66 Izvor: Turčilo, Lejla, Belma Buljubašić (2017). Mediji i shrinking space u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Heinrich Böll Stiftung.

67 "Novinari bez plata i zdravstvenih osiguranja". Media.ba, 20. juli 2017. (stranica posjećena 24. augusta 2017), <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/novinari-bez-plata-i-zdravstvenog-osiguranja>

68 "Novinari bez plata i zdravstvenih osiguranja". Media.ba, 20. juli 2017. (stranica posjećena 24. augusta 2017), <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/novinari-bez-plata-i-zdravstvenog-osiguranja>

69 "Na birou više od hiljadu diplomiranih novinara". Media.ba, 31. juni 2017. (stranica posjećena 31. augusta 2017), <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/bih-na-birou-vise-od-hiljadu-diplomiranih-novinar>

70 Borislav Vukojević, intervjuirale: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

71 Aleksandar Bogdanić, intervjuirale: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 30. maj 2017.

72 "Između kontrole i nestanka". Media.ba, 20. april 2017. (stranica posjećena 31. augusta 2017), <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/izmedu-kontrole-i-nestanka>

Prema dostupnim informacijama, čini se da se sami mediji u predizbornim kampanjama proglašavaju kvalitetnim jer prave debate sučeljavanja kandidata. Međutim, sa druge strane, vidno je da dobivaju novac za to. Za svakog pojedinačnog kandidata uzimaju novac, što znači, da će svoje mišljenje iznijeti onaj koji ima dovoljno novca da plati. Imali smo slučaj jednog kandidata koji nije prisustvovao emisiji na Alternativnoj televiziji jer nije imao novca da plati 1.500 KM, koje su oni javno tražili za ustupljanje tog termina. To znači da se naklonost medija kupuje novcem, što se može primijetiti ako analiziramo medije – odjednom se u dnevnicima, emisijama, počne pojavljivati neki akter kojeg taj medij ranije nije pratio. Tako da mediji jesu ne postali, nego ostali ovisni, jer tako su i osnovani.⁷³

Sa druge strane, kao i svuda u svijetu, bosanskohercegovački mediji su zavisni od oglašivača. Ekonomska cenzura je sve veća u privatnim medijima.⁷⁴ Većina medija proizvodi program koji će privući oglašivače, odnosno koji će imati najveći broj pregleda, a ta vrsta komercijalizacije utječe na to da građani nisu u centru pažnje i da se mediji ne orijentiraju prema njihovim interesima nego prema interesima finansijera.⁷⁵ Novinari vrlo rijetko pišu negativne vijesti o jačim preduzećima, jer su oni ujedno veliki oglašivači.⁷⁶

Problem koji povremeno dođe u žižu javnosti su svakako mjerenja gledanosti. Dok bi rezultati ovih mjerenja trebali biti osnov marketinških prihoda i, što je još važnije, rasporeda javnih sredstava širom javnih medija, u BiH je situacija takva da ova mjerenja provode neovlaštene organizacije. Da bi ovaj problem dobio na još većem značaju, pobrinulo se Vijeće ministara BiH, koje uspješno zaobilazi trajno rješavanje ovih problema, motivirano potrebama svojih političkih partija.⁷⁷

Ipak, postoje i pozitivniji primjeri. U posljednje vrijeme se pokreću projekti iskusnijih novinara koji su razočarani utjecajima na mainstream medije i reagiraju tako što formiraju svoje medije. Ovi mediji se najčešće finansiraju isključivo od oglasa na Googleu. Njihovi vlasnici tvrde da se ne finansiraju nikakvim donacijama, već da zavise od čitanosti i stepena ispunjavanja javnog interesa.⁷⁸ Jedan od takvih medija je portal Informativni portal BLMojGrad. To su mediji koji formiraju svoju ciljnu publiku.

Ograničenje tih medija je njihov lokalni karakter – lokalni portali jesu primjer nezavisnog novinarstva, ali oni nemaju veliki domet.⁷⁹

73 Borislav Vukojević, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

74 Borislav Vukojević, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

75 Aleksandar Bogdanić, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 30. maj 2017.

76 Borislav Vukojević, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

77 "Mjerenje gledanosti u BiH: Da li su kriminal, politika i lični interesi umiješali prste?". *Buka.com*, 21. decembar 2016. (stranica posjećena 13. februara 2018), <http://www.6yka.com/novosti/118685/mjerenje-gledanosti-u-bih-da-li-su-kriminal-politika-i-licni-interesi-umijesali-prste>

78 Naprimjer, informativni portal <http://blmojgrad.com/>

79 Borislav Vukojević, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

B.3 Koji je nivo uredničke i novinarske nezavisnosti u javnim servisima?

Javni servis se smatra komplementarnim slobodi izražavanja i kao takav je polazna osnova u radu javnih servisa. Do sada rađene analize medijskog sadržaja i monitorinzi medija⁸⁰, posebno u vrijeme predizbornih kampanja, pokazuju rad u interesu političkih elita, a ne javnosti, posebno kada je riječ o entitetskim emiterima.⁸¹

Upravni odbor Javnog servisa BHRT-a ima četiri člana, po jednog iz sva tri konstitutivna naroda i jednog predstavnika "Ostalih", pri čemu je svaki od dva entiteta zastupljen sa dva člana. Članove Upravnog odbora imenuje upravo Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na osnovu liste kandidata koju dostavlja Regulatorna agencija za komunikacije.⁸² Sve dok se upravljačka struktura u javnim servisima bira po političkoj liniji, urednička i novinarska nezavisnost kao principi ne mogu funkcionirati.⁸³

U Bosni i Hercegovini ne postoje razvijene politike za medije niti jasno utvrđeni modeli finansiranja medija iz javnih budžeta. Finansiranje javnih kantonalnih i lokalnih medija ovisi o samovolji lokalnih vlasti, nije zasnovano na relevantnim kriterijima, te je ovaj model neophodno mijenjati kako bi se zaštitio javni interes.⁸⁴ Ukoliko političar na poziciji iskoristi svoje ovlasti i dodijeli sredstva iz tekućih rezervi mediju za koji je očito da neselektivno podržava političku opciju iz koje on dolazi, onda je nedvojbeno da se time želi nagraditi poslušnost ili, pak, privatizirati javnim novcem privatni medijski prostor.⁸⁵ Pritisci na javne radio-televizijske servise u bliskoj su vezi s finansijskim problemima s kojima se, već godinama, susreću ovi servisi.

B.4 Koji je nivo uredničke i novinarske nezavisnosti u neprofitnim medijima?

U Bosni i Hercegovini sve više se pojavljuju neprofitni online mediji. Radi se o medijima koje uspostavljaju organizacije civilnog društva i koje finansiraju uglavnom strani donatori. Nekoliko tih medija predstavlja najznačajnije proizvođače sadržaja u određenim oblastima: naprimjer, CIN i Žurnal u segmentu istraživačkog novinarstva, BIRN u izvještavanjima o ratnim zločinima, Analiziraj u analizama medijskih izvještavanja itd.

80 Monitoring izvještavanja medija u predizbornoj kampanji za lokalne izbore 2016. Sarajevo: Koalicija "Pod lupom 2016" (stranica posjećena 2. decembra 2018), <file:///D:/Downloads/Finalni%20izvjestaj%20o%20monitoringu%20izvjestavanja%20medija%20u%20predizbornoj%20kampanji%20-%20lokalni%20izbori%202016.pdf>

81 Turčilo, Lejla (2017). "Sistem javnog emitiranja u BiH – ima li rješenja". Sarajevo: Analiza, Udruženje/Udruga "BH novinari". 02.

82 Jusić, Tarik, Amer Džihana (2008). "Razjedinjeni propadaju: Javni radio-televizijski servisi u multietničkim državama". Sarajevo: Mediacentar (stranica posjećena 16. septembra 2016), http://www.media.ba/msonline/files/shared/BIH_razjedinjeni_propadaju.pdf

83 Srdan Puhalo, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 1. juni 2017.

84 Kriterij finansiranja medija: Slabo regulirani, neadekvatni ili nepostojeći. Sarajevo: Mediacentar, 2017. (stranica posjećena 25. augusta 2017), http://media.ba/sites/default/files/kriteriji_finansiranja_medija_-_cetvrti_izvjestaj_-_31._avgust_2017.pdf

85 "Naklonost medija plaćena iz javnih budžeta". *Media.ba*, 10. juni 2017. (stranica posjećena 31. augusta 2017), <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/naklonost-medija-placena-iz-javnih-budžeta>

Opće je gledište da je nivo uredničke i novinarske nezavisnosti u ovim medijima na višem nivou negoli kod medija koji rade na ostvarivanju profita, jer strani donatori ne vrše direktna uplitanja u uređivačke politike, već se zadovoljavaju postavljanjem tematskih prioriteta.

U sferi elektronskog emitiranja postoji veoma malo neprofitnih medija: Katolički radio – “Radio Marija” iz Banje Luke, Radio Vesta iz Tuzle i Otvorena mreža – radio i televizijske emisije nevladine organizacije koja se bavi humanitarnim radom i prikupljanjem novca za liječenje teško oboljelih pacijenata.

B.5 Koliku slobodu imaju novinari u procesu izvještavanja?

Cenzura i autocenzura dio su svakodnevnog rada novinara. Prema istraživanju iz 2016. godine, 97% novinara je izjavilo da cenzura manje i više utječe na njihov rad.⁸⁶ Ovaj problem susrećemo najviše u privatnim, ali i u drugim medijima, a novinari podliježu cenzuri iz straha da će izgubiti posao. Često je strah i veći, jer nisu zaštićeni adekvatnim ugovorima.⁸⁷

U međusobnim razgovorima, novinari i novinarka ne kriju da su često u situaciji da pišu “naručene tekstove”, izbjegavaju pojedine sagovornike ili čitave teme, iz razloga što se to neće svidjeti uredniku ili vlasniku medija u kojem rade. Za razliku od cenzure, gdje su se novinari usudili da ponešto kažu o vlastitim iskustvima, autocenzura je javna tajna. Novinari tek u nekim neformalnim razgovorima govore o autocenzuri razmjenjujući lična iskustva ili iskustva nekog kolege, ali, javno, novinari malo govore o autocenzuri.⁸⁸

“Cenzura je prisutna, ali ne toliko koliko autocenzura. Cenzura je prisutna dovoljno da bi se odrazila na autocenzuru novinara. Među novinarima se već unaprijed zna šta je ‘dozvoljeno’, a šta nije. To su nepisana pravila koja se prenose s koljena na koljeno. Na taj način, dobar dio medija opstaje zbog informacija koje ne plasiraju.”⁸⁹

“U novinarstvu postoji korelacija između cenzure i autocenzure, na jednoj strani, i slobode, na drugoj strani, što je manje slobode, to je više cenzure ili autocenzure i obrnuto.”⁹⁰

Prema navodima novinara iz CIN-a, ako kao društvo težimo demokratiji, novinari moraju biti slobodni.⁹¹

86 Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara (Bosna i Hercegovina). Udruženje/Udruga “BH novinari”, 2016. (stranica posjećena 12. decembra 2017), <http://safejournalists.net/wp-content/uploads/2016/12/Full-BIH-BIH-Digital-1.pdf>

87 Institucija ombudsmana/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Specijalni izvještaj o položaju i slučajevima prijetnji novinarima u Bosni i Hercegovini. Institucija ombudsmana/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, juni 2017.

88 “Da li je autocenzura stvar izbora?”. Media.ba, 20. septembar 2016. (stranica posjećena 24. augusta 2017), <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/da-li-je-autocenzura-stvar-izbora>

89 Srdan Puhalo, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 1. juni 2017.

90 Aleksandar Bogdanić, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 30. maj 2017.

91 Aladin Abđagić, intervjuirole: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 29. maj 2017.

C

Sigurnost novinara

Prema podacima Linije za pomoć novinarima, do 2017. godine zabilježen je četrdeset i jedan napad na novinare. Državne institucije i politički akteri ne preuzimaju dovoljno odgovornosti za zaštitu novinara. Čak suprotno, političari su često ti koji napadaju novinare. U Bazi podataka za rad na predmetima u pravosuđu (CMS) ne postoje nikakve mogućnosti kako bi se evidentirali predmeti koji se isključivo odnose na prijetnje ili napade na novinare u Bosni i Hercegovini.

C.1 Statistika o sigurnosti i nekažnjivosti

U slučajevima napada na novinare, ne radi se samo o narušavanju fizičkog integriteta jedne osobe i kršenju zakona, nego ti slučajevi šalju jasnu poruku, kako novinarima tako i javnosti. U tom kontekstu, novinarima se generalno šalje slika da će, ukoliko obavljaju svoju profesiju na način koji može biti sporan nekom pojedincu ili grupi, snositi posljedice, a da počinioci ostaju nekažnjeni. Šira javnost, ukoliko percipira da se i određene javne ličnosti (uključujući i novinare) mogu nekažnjeno fizički napadati, to će razumjeti kao odsustvo vladavine prava u državi, te će biti u strahu da iznosi svoje stavove i mišljenja.⁹²

Prema podacima Linije za pomoć novinarima, do kraja 2017. godine zabilježen je četrdeset i jedan (41) napad na novinare⁹³. Od toga najviše prijetnji, ukupno dvadeset i jedna (21), trinaest (13) verbalnih prijetnji i osam (8) prijetnji smrću, šest (6) fizičkih napada i četrnaest (14) političkih pritisaka.

Tabela 1

Broj napada	
Verbal threats	13
Death threats	8
Physical assaults	6
Political pressures	14

Između ostalog, novinaru Draganu Bursaću upućene su ozbiljne prijetnje smrću u julu 2017. godine nakon objavljivanja teksta "Slavi li Banja Luka srebrenički genocid?", koji se odnosi na održavanje mitinga podrške Ratku Mladiću 11. jula u Banjoj Luci.

Upravni odbor "BH novinara" je podsjetio da ovo nije prva prijetnja upućena ovom novinaru, već samo jedna u nizu, jednako brutalna i sa ozbiljnim pokušajem ugrožavanja života i sigurnosti novinara, ali bez efikasnijih mjera nadležnih policijskih i pravosudnih institucija, te kažnjavanja osoba koje šire mržnju i pozivaju na ubijanje.⁹⁴

C.2 Da li državne institucije i politički akteri preuzimaju odgovornost za zaštitu novinara?

Prema podacima kojima raspolaže Linija za pomoć novinarima, i primjeri iz prakse pokazuju da državne institucije i politički akteri ne preuzimaju odgovornost za zaštitu novinara. Čak suprotno, političari su često ti koji napadaju novinare.

Razlozi za ove napade najčešće su u izvještavanju novinara koje ne odgovara određenim političkim ili drugim interesnim krugovima, kada je kritički intonirano ili kada se bavi temama poput korupcije, kriminala, ratnih zločina itd., koje političarima ne odgovaraju. Ovi napadi najčešće ne budu sankcionirani.

"Kada se političari vulgarno odnose prema novinarima i ne snose posljedice, to je primjer za druge političare da takva djela prolaze nekažnjeno, što im na neki način daje zeleno svjetlo da i oni tako postupaju prema novinarima. Bilo bi poželjno da barem novinari i medijske kuće u tim slučajevima ne daju javni prostor tim političarima. Oni bi na taj način snosili barem neke posljedice."⁹⁵

C.3 Da li krivični i građanski pravosudni sistem efikasno rješavaju slučajeve prijetnji i nasilja nad novinarima?

U Bazi podataka za rad na predmetima u pravosuđu (CMS) ne postoje nikakve mogućnosti za posebno evidentiranje i praćenje predmeta kako bi se evidentirali predmeti koji se isključivo odnose na prijetnje ili napade na novinare u BiH. Ova baza, koja služi za elektronsko upravljanje predmetima u pravosuđu i za zavođenje podataka i dokumenata u tužilačkim i sudskim spisima, sadrži podatke o dostavljenim izvještajima, krivičnim prijavama, fazama predmeta, odlukama, osumnjičenim, optuženim, oštećenim osobama i drugim relevantnim podacima pri kreiranju i radu na predmetima, ali ne postoje nikakve funkcionalnosti i mogućnosti kako bi bili evidentirani predmeti u kojima su oštećeni isključivo novinari.⁹⁶

Postoji opći konsenzus da je nedovoljno pažnje posvećeno unapređenju kapaciteta i uvjeta rada tužilaštava u BiH. Kako je i konstatirano u statističkim pokazateljima iz godišnjeg izvještaja Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, tužilaštva se i dalje suočavaju sa velikim brojem neriješenih predmeta u radu.

Klub novinara "Banja Luka", koji djeluje u okviru Udruženja/Udruga "BH novinari", podnio je u decembru 2016. godine Inicijativu za izmjene i dopune Krivičnog zakona Republike Srpske. Pri tome je naglašeno da inicijativa proizlazi iz činjenice da je posljednjih nekoliko godina zabilježen veliki rast broja napada na novinare, te da bi se oni trebali podvesti pod grupu krivičnih djela protiv javnog reda i mira. Inkrimiranjem takvog ponašanja prema zaposlenima u mediji-

92 Institucija ombudsmana/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Specijalni izvještaj o položaju i slučajevima prijetnji novinarima u Bosni i Hercegovini. Institucija ombudsmana/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, juni 2017.

93 U ovaj broj ulaze politički pritisci, verbalne prijetnje, prijetnje smrću i fizički napadi.

94 "BH novinari – Saopćenja za javnost", BH novinari, <http://bhnovinari.ba/bs/2017/07/08/policija-i-pravosudje-moraju-istraziti-i-sankcionirati-prijetnje-smrcu-novinaru-draganu-bursacu/>

95 Borislav Vukojević, intervjui: Rea Adilagić i Milica Andrijašević, 31. maj 2017.

96 Institucija ombudsmana/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Specijalni izvještaj o položaju i slučajevima prijetnji novinarima u Bosni i Hercegovini. Institucija ombudsmana/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, juni 2017.

ma, prilikom obavljanja novinarskih poslova, kao krivičnog djela u Krivični zakon Republike Srpske, kao i slobodnih novinara (freelancer), djelovalo bi preventivno, čime bi se spriječili neki od potencijalnih napada, kojih je sve više.

Vlada Republike Srpske odbila je ovu inicijativu uz preporuku da se novinari u Republici Srpskoj i Klub novinara "Banja Luka" uključe u javnu diskusiju o izmjenama Krivičnog zakona Republike Srpske. U 2017. godini "BH novinari" su održali sastanak sa predstavnicima Ministarstva pravde i započeli raspravu o izmjenama u krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini u vezi s krivičnom zaštitom novinara dok su na radnim zadacima. Ovu inicijativu "BH novinari" će paralelno pokrenuti u oba entiteta i Brčko distriktu.

Vijeće ministara BiH je u septembru 2017. godine zatražilo od Ministarstva pravde BiH da zajedno sa ministarstvima pravde na svim nivoima u BiH razmotri mogućnost da se napad na novinare definira kao posebno krivično djelo ili teži oblik krivičnog djela napada na službenu osobu u vršenju službene dužnosti.⁹⁷

---

97 "BiH/Vijeće ministara: Napad na novinare mogao bi biti posebno krivično djelo". Radiosarajevo.ba, 26. septembar 2017. (stranica posjećena 12. decembra 2017), <https://www.radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/vijece-ministara-napad-na-novinare-mogao-bi-biti-posebno-krivno-djelo/276021>

Lista intervjuiranih:

Ime i prezime	Pozicija/organizacija	Datum intervjua
Aleksandar Bogdanić	Profesor na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Banja Luci	30. maj, 2017.
Borislav Vukojeević	Viši asistent na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Banja Luci	31. maj, 2017.
Milkica Milojević	Novinarka	31. maj, 2017.
Srđan Puhalo	Bloger	01. juni, 2017.
Aladin Abdagić	Novinar	29. maj 2017.
Mirjana Popović	Novinarka	29. maj, 2017.
Anonymously	Novinar	30. august, 2017.

Bibliografija

Zakoni i drugi pravni akti

„Zakon o komunikacija BiH“. Službeni list Bosne i Hercegovine 31/03, 75/06,32/10

„Izborni zakon BiH“. Službeni list Bosne i Hercegovine 23/01

„Zakon o Javnom radio-televizijskom servisu Republike Srpske“. Dostupno na: http://lat.rtrs.tv/comp/zakon_rtrs.php

„Zakon o javnom RTV servisu Federacije Bosne i Hercegovine“. Dostupno na: http://www.rtvfbih.ba/loc/template.wbsp?wbf_id=206

„Zakon o radu Federacije BiH“. Službeni list Federacije Bosne i Hercegovine 26/16

„Zakon o radu Republike Srpske“. Službeni glasnik Republike Srpske 1/16

„Zakon o zaštiti od klevete Federacije BiH“. Službeni list Federacije Bosne i Hercegovine 19/03, 73/05

„Zakon o zaštiti od klevete Republike Srpske“. Službeni glasnik Republike Srpske 37/01

„Zakon o zaštiti od klevete Brčko Distrikta“. Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH 14/03

„Zakon o krivičnom postupku BiH“ Službeni list Bosne i Hercegovine 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13

„Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH“ Službeni list Federacije Bosne i Hercegovine 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09

„Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske“ Službeni glasnik Republike Srpske 53/2012, 91/2017

„Kodeks časti bh. Novinara“. Dostupno na: <http://bhnovinari.ba/bs/kodeks-asti-bh-novinara/>

„Kodeks za štampu i online medije BiH“. Dostupno na: https://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9

„Kodeks o emitovanju radio-televizijskog programa“ Službeni list Bosne i Hercegovine 31/03

„Media Ownership Act“. Dostupno na: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=225665

Publikacije

Osnovne slobode, sloboda govora, udruživanja i pristupa informacijama, Sarajevo: Centar za promociju civilnog društva, 2013

Specijalni izvještaj o položaju i slučajevima prijetnji novinarima u Bosni i Hercegovini, Sarajevo : Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH, 2017. Dostupno na: http://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2017082415202346bos.pdf

Tužbe za klevetu protiv novinara - sredstvo pritika na medije, Sarajevo, Udruženje/udruga BH novinari, 2017 Dostupno na: <http://safejournalists.net/wp-content/uploads/2018/01/Kleveta-BiH-1.pdf>

Lokalni izbori 2016 u Bosni i Hercegovini: Finalni izvještaj o građanskom, nestranačkom posmatranju lokalnih izbora, Sarajevo, Pod lupom 2016 Dostupno na: [file:///D:/Downloads/Pod%20Lupom%20-%20Finalni%20izvjestaj%202016%20\(BOSANSKI\).pdf](file:///D:/Downloads/Pod%20Lupom%20-%20Finalni%20izvjestaj%202016%20(BOSANSKI).pdf)

Izvještaj u sjeni za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, Vijeće za štampu BiH, Udruženje/udruga BH novinari, 2012 Dostupno na: http://vzs.ba/images/stories/ba_word_slike_pdf/indikatori/IZVJESTAJ_U_SJENI.pdf

Mediji i shrinking space u Bosni i Hercegovini: utišani alternativni glasovi, Sarajevo, Heinrich-Böll-Stiftung, 2018. Dostupno na: <https://ba.boell.org/bs/2017/12/06/mediji-i-shrinking-space-u-bih-utisani-alternativni-glasovi> Kriterij finansiranja medija : Slabo regulirani, neadekvatni ili nepostojeći, Sarajevo, Mediacentar, 2017. Dostupno na: http://media.ba/sites/default/files/kriteriji_finansiranja_medija_-_cetvrti_izvjestaj_-_31._august_2017.pdf

Monitoring izvještavanja medija u predizbornoj kampanji za lokalne izbore 2016, Sarajevo, Pod lupom, 2016 Dostupno na: <file:///D:/Downloads/Finalni%20izvjestaj%20o%20monitoringu%20izvjestavanja%20medija%20u%20predizbornoj%20kampanji%20-%20Lokalni%20izbori%202016.pdf>

Sistem javnog emitiranja u BiH – Ima li rješenja?, Sarajevo, Udruženje/udruga BH novinari, 2017 Dostupno na: <http://safejournalists.net/wp-content/uploads/2017/11/javni-servis-analiza-lejla-turcilo-1.pdf>

Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara [Bosna i Hercegovina], Sarajevo, Udruženje/udruga BH novinari, 2017
Dostupno na:
<http://safejournalists.net/wp-content/uploads/2016/12/Full-BiH-BiH-Digital-1.pdf>

Parlamentarna skupština BiH. Zaštita povjerljivosti novinarskih izvora. Sena Bajraktarević, Nihada Jeleč. Sarajevo. 2013.
Dostupno na:
<https://www.parlament.ba/Publication/Read/3945?title=zastita-povjerljivosti-novinarskih-izvora-&pageId=0>

Knjige

Sandra Bašić Hrvatinić, Mark Thompson, Frédéric Antonie, Frieda Saeys, Elke Van Damme, Tarik Jusić, Amer Džihana, Vesna Šopar, Nena Skopljanac. Razjedinjeni propadaju: Javni radio-televizijski servisi u multietničkim državama. Sarajevo: Mediacentar, 2008.
Dostupno na:
http://www.media.ba/mcsonline/files/shared/razjedinjeni_propadaju_sa_koricama.pdf

Mehmed Halilović and Amer Džihana, Medijsko pravo u BiH. Sarajevo : Internews u BiH, 2012

Online članci

N.N. „Mediji i javni ugled: Društvo je limitirano bez transparentnosti vlasništva medija“, 23. juni, 2017.
Pristupljeno: 13. August 2017:
<https://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/Mediji-i-javni-ugled-Drustvo-je-limitirano-bez-transparentnosti-vlasnistva-medija/431777>

Nermina Voloder. „Informacije o radu javnih medija BiH nisu tajne, ali nisu ni javne“, 11. novembar 2016.
Pristupljeno: 23. August, 2017:
<http://media.ba/bs/investigative-journalism/informacije-o-rad-u-javnih-medija-u-bih-nisu-tajne-ali-nisu-ni-javne>

Direktno.hr. „Hrvatski narodni sabor želi osnivanje RTV kanala na hrvatskom jeziku“. 16. Juli, 2017.
Pristupljeno: 27. august, 2017:
<http://direktno.hr/svijet/dijaspora/hrvatski-narodni-sabor-zeli-osnivanje-rtv-kanala-na-hrvatskom-jeziku-89160/>

Anadolija. „Hitno osigurati uvjete za opstanak BHRT-a“. 09. maj, 2017.
Pristupljeno: 25. august, 2017:
<http://ba.n1info.com/a153032/Vijesti/Vijesti/Hitno-osigurati-uvjete-za-opstanak-BHRT-a.html>

Anadolija. „Konferencija za opstanak BHRT-a / Posljednji poziv za spas javnog servisa“. 13 juni, 2017.
Pristupljeno: 25. August, 2017:
<https://www.radiosarajevo.ba/metromahala/teme/posljednji-poziv-za-spas-javnog-servisa/265515>

J.Ki. „ Zaključke konferencije ispoštovati, međunarodne institucije ostaju uz BHRT“, 14 juni, 2017.
Pristupljeno: 25. august, 2017:
<http://www.bhrt.ba/vijesti/bih/zakljucke-konferencije-ispostovati-medunarodne-institucije-ostaju-uz-bhrt/>

J.Ki. „Naplatu RTV takse putem računa za električnu energiju“, 09. august, 2017.
Pristupljeno: 27. August, 2017:
<http://www.bhrt.ba/saopštenja-za-javnost/naplata-rtv-takse-putem-racuna-za-elektricnu-energiju-ta/>

N1BiH. „SO BHRT-a o intervjuu sa Izetbegović: Ovo je skandal“, 07. novembar, 2017.
Pristupljeno: 02. februar, 2017:
<http://ba.n1info.com/a225293/Vijesti/Vijesti/Sindikikat-BHRT-a-o-intervjuu-sa-Izetbegovic-Ovo-je-skandal.html>

Borislav Vukojević. „Zloupotreba anonimnosti naših izvora“, 09. septembar, 2016.
Pristupljeno: 12. februar, 2017:
<http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/zloupotreba-anonimnosti-nasih-izvora>

CIN. „CIN dobio šestu tužbu protiv institucija“, 31. oktobar, 2017.
Pristupljeno: 12. decembar 12, 2017:
<https://www.cin.ba/cin-dobio-sestu-tuzbu-protiv-institucija/>

Milorad Milojević. „Novinari bez plata i zdravstvenih osiguranja“, 20. juli, 2017.
Pristupljeno: 24. august, 2017:
<http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/novinari-bez-plata-i-zdravstvenog-osiguranja>

Hilma Unkić. „Na birou više od hiljadu diplomiranih novinara“, 31. juni, 2017.
Pristupljeno: 31. august, 2017:
<http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/bih-na-birou-vise-od-hiljadu-diplomiranih-novinara>

Đorđe Krajišnik. „Između kontrole i nestanka“. 20. april, 2017.
Pristupljeno: 31. august, 2017.
<http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/izmedu-kontrole-i-nestanka>

Buka. „Mjerenje gledanosti u BiH: Da li su kriminal, politika i lični interesi umiješali prste?“ 21. decembar, 2016.

Pristupljeno: 13. februar, 2018:

<http://www.6yka.com/novost/118685/mjerenje-gledanosti-u-bih-da-li-su-kriminal-politika-i-licni-interesi-umijesali-prste>

Đorđe Krajišnik. „Naklonost medija plaćena iz javnih budžeta“. 10. juni, 2017.

Pristupljeno: 31. august, 2017:

<http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/naklonost-medija-placena-iz-javnih-budzeta>

Dalibor Tanić. „Da li je autocenzura stvar izbora?“. 20. septembar, 2016.

Pristupljeno: 24. august, 2017:

<http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/da-li-je-autocenzura-stvar-izbora>

Radiosarajevo.ba. „BiH/Vijeće ministara : Napad na novinare mogao bi biti posebno krivično djelo“. 26. septembar, 2017.

Pristupljeno: 12. decembar, 2017:

<https://www.radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/vijece-ministara-napad-na-novinare-mogao-bi-biti-posebno-krivicno-djelo/276021>

Web stranice

„Izmjene i dopune Zakona o slobodi pristupa informacijama BiH vratiti na doradu“. Google.

Pristupljeno: 24. august, 2017:

<https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2017/08/Press-rls-22.08.2017..pdf>

„Apel žalbene komisije Vijeća za štampu u BiH“. Google.

Google.

Pristupljeno: 12. februar, 2018:

http://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=2663:apel-albene-komisije-vijeća-za-štampanje-u-bih-13032017&catid=14:reagiranjai-saoptenja-za-javnost&Itemid=17

„Reporters without Borders“ Google.

Pristupljeno: 22. august, 2017:

<https://rsf.org/en/bosnia-herzegovina>

„Javni protest predsjedniku republike Srpske Miloradu Dodiku zbog uskraćivanja akreditacija novinarki Ljiljani Kovačević“, Google.

Pristupljeno: 23. novembar, 2017:

<http://bhnovinari.ba/bs/2012/10/23/javni-protest-predsjedniku-republike-srpske-miloradu-dodiku-zbog-uskraivanjaj-akreditacije-novinarke-ljiljani-kovaevi/>

„Policija i pravosuđe moraju istražiti i sankcionirati prijetnje smrću novinaru Draganu Bursaću“, Google.

Pristupljeno: 23. novembar, 2017:

<http://bhnovinari.ba/bs/2017/07/08/policija-i-pravosuđe-moraju-istražiti-i-sankcionirati-prijetnje-smrću-novinaru-draganu-bursacu/>

Članci iz elektronskih novina

Vukojević, Borislav. „Zaštita povjerljivosti novinarskih izvora u BiH“. E – Novinar broj 43.

Pristupljeno: 21. juni, 2017:

http://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2012/06/bhn_e-novinar-septembar2016_.pdf

Jeleč, Nihada. "Zaštita novinarskih izvora u BiH" E – Novinar broj 43.

Pristupljeno: 21. juni, 2017:

http://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2012/06/bhn_e-novinar-septembar2016_.pdf

